

УДК 331.526:338.658(477)

ЗАНЯТОСТЬ НА РЫНКЕ ФИНАНСОВЫХ УСЛУГ УКРАИНЫ
В ПОСТКРИЗИСНЫЙ ПЕРИОД

© 2015

Р.Й. Бачо, кандидат экономических наук, доцент, заведующий кафедрой «Экономика»
Закарпатський венгерський інститут імені Ференца Ракоці II, Берегово (Україна)

Аннотация: Следствия финансово-экономического кризиса являются неутешительными для многих сфер национальной экономики Украины. Не является исключением и рынок финансовых услуг, активы которого за это время существенно сократились, а занятость в страховой и банковской сфере уменьшились почти на четверть. В тексте статьи констатируется существенное сокращение количества банковских и небанковских финансовых учреждений и их структурных подразделений в регионах Украины, что отрицательно повлияло на количество занятых в этих сферах и прогнозируется дальнейшая оптимизация штатного персонала финансовых учреждений, а также сокращение агентской сети страховщиков вследствие принятия законодательных изменений относительно обязательной регистрации таких лиц в Государственном реестре агентов. Вместе с тем, положительным моментом считается возможность осуществления такими лицами мультиагентской деятельности.

Ключевые слова: рынок финансовых услуг, кризис, занятость, страховщики, коммерческие банки, кредитные союзы, ломбарды.

Постановка проблеми. Фінансово-економічна криза, що охопила всі сфери національної економіки, негативно вплинула на зайнятість населення у цих сферах. Не є винятком з цього і ринок фінансових послуг, на якому за різними оцінками зайнято близько 15% зайнятих у державі. Нові умови функціонування фінансово-кредитних установ призвели до процесів тотальної оптимізації кадрів у цих галузях шляхом скорочення мережі структурних підрозділів чи їх перетворення, а також створення автономних точок надання фінансових послуг, що не потребують фізичної присутності працівників. У зв'язку з цим виникає необхідність оцінки наслідків фінансової кризи на структуру та кількість зайнятих на ринку фінансових послуг України.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Питання зайнятості населення розглядаються у наукових працях вітчизняних науковців: А. Ачкасов, С. Бандур, Д. Богиня, В. Васильченко, В. Герасимчук, О. Левченко, Е. Лібанова, В. Онікієнко, В. Петюх, У. Садова, В. Секретарюк, Л. Семів, Ю. Туранський, і російські дослідники: О. Белокирова, Н. Волгін, А. Заїченко, Б. Збишко, В. Ішін, А. Нікіфорова, А. Рофе та ін. Водночас, питанням оцінки зайнятості у фінансовій сфері та ринку фінансових послуг приділено недостатньо уваги, з боку вітчизняних та зарубіжних науковців. Так, К. Машіко у своєму дослідженні [1] розглядає кадровий потенціал банківської сфери на рівні регіону, М. Мороз [2] розглядає лише процес формування та розвитку персоналу банківської системи, М. Паладій [4] розглядає персонал банку через призму оцінки ефективності його мотивації. У зв'язку з цим існує об'єктивна необхідність розширення досліджень, спрямованих на оцінку зайнятості на ринку фінансових послуг у посткризовий період.

Постановка завдання. Метою наукової роботи є оцінка та аналіз зайнятості ринку фінансових послуг України у посткризовий період. Об'єктом дослідження є рівень використання трудових ресурсів на ринку фінансових послуг. Завдання, що ставиться у роботі, полягає у визначенні особливостей зміни кількості та структури зайнятих у розрізі різних сегментів ринку фінансових послуг.

Виклад основного матеріалу. Кризові явища, що охопили економіку України негативно відобразилися на функціонуванні багатьох сфер економіки, в тому числі і національного фінансового ринку. У передкризовий період відбувалося суттєве зростання кількості зайнятих на ринку фінансових послуг завдяки активному припливу іноземного капіталу у банківську та страхову галузь, що сприяло розширенню філійної мережі фінансових установ, а т.ч. і кількості працевлаштованих. Однак тенденція росту у 2008 році зупинилася і в подальших роках спостерігається активне скорочення штатних працівників фінансових установ (табл. 1).

Таблиця 1 - Динаміка зайнятих на ринку фінансових

послуг України у 2008-2013 рр. тис. осіб*

№	Показники	Роки						Зміна 2013/2008	
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	Абс.	%
1	Всього зайнятих	345,4	303,2	299,8	310,0	307,7	308,3	-37,1	-10,7
2	з них								
3	у банківській сфері	279,8	240,6	219,7	221,2	218,9	217,3	-62,6	-22,4
4	у страховій галузі	39,9	33,6	33,2	30,8	31,3	29,8	-10,2	-25,4
5	у інших сегментах	25,7	29,1	46,9	58,0	57,5	61,3	35,6	138,9

* Складено на основі: [5-8].

Наведені вище дані свідчать, що у посткризовий період кількість зайнятих у фінансовій сфері скоротилася на 10,7% - з 345,4 тис. осіб у 2008 р. до 308,3 тис. осіб у 2013р. На основі інформації Держкомстату, НБУ та Нацкомфінпослуг України автором було здійснено розподіл за сферами: банківська сфера, страхова галузь та інші сегменти ринку фінансових послуг. Згідно опублікованих НБУ даних у кількість зайнятих у банківській сфері за досліджуваний період скоротилася на 22,4% - з 279,8 тис. осіб у 2008 р. до 217,3 тис. осіб у 2013 р. Основною причиною скорочення кадрів була оптимізація штатного персоналу банківських установ шляхом об'єднання відділів та передачу функцій іншим працівникам, що дозволило скоротити їх кількість. Водночас, деякі з КБ, наприклад лідер банківської сфери України, Приватбанк, активно впроваджує в практику безособове, безконтактне обслуговування клієнтів, шляху розробки та впровадження інноваційних технологій при обслуговуванні клієнтів. Такими заходами є широке розповсюдження послуги Інтернет-банкінг серед клієнтів усіх карткових рахунків (приват24) в якому клієнти мають змогу оформити депозит, здійснити перерахування коштів за різні послуги тощо без потреби у спілкуванні з працівником банку. Аналогічний ефект отримується від широкого розповсюдження терміналів з прийому готівки, навіть у сільській місцевості.

Аналогічно до банківської сфери скорочення штатних працівників констатується і на страховому ринку – кількість працівників скоротилася на 25,4% з 39,9 тис. осіб у 2008 р. до 29,8 у 2013 р.

У інших сегментах аналізованого ринку констатується певне зростання найманих працівників, що пояснюється активним розширенням філійної мережі та зареєстрованих небанківських фінансових установ (фінансових компаній, ломбардів тощо). Так у 2013 кількість зареєстрованих у Державному реєстрі фінансових установ України було розміщено інформацію про 7831 відокремлений підрозділ фінансових установ, причому у 2012 році їх кількість складала 7008 одиниць.

Оцінюючи структуру зайнятих в розрізі сегментів ринку фінансових послуг необхідно відмітити, що частка зайнятих у банківському секторі була найнижчою у 2011 році і складала 65,3% всіх зайнятих на ринку, в цілому ж за досліджуваний період частка працівників банківського сектору знизилася на 1,7% і у 2013 71%

працівників фінансової сфери були працевлаштованими у комерційних банках (табл. 2).

Таблиця 2 - Структура зайнятих на ринку фінансових послуг України у 2008-2013 рр.*

№	Показники	Роки						Зміна 2013/2008
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	
1	Всього зайнятих	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-
2	з них							
3	у банківській сфері	72,6	71,0	69,2	65,3	69,6	71,0	-1,7
4	у страховій галузі	17,7	16,0	19,1	18,1	19,0	15,8	-1,9
5	у інших сегментах	9,6	13,0	11,7	16,6	11,4	13,2	3,6

* Складено та розраховано автором.

Не зважаючи на істотне скорочення (на 4,2%) частки зайнятих у інших сегментах ринку фінансових послуг України у 2012 р., в 2013 р. відбулося відновлення тенденції росту і її частка зросла до 13,2%.

Як було зазначено вище, однією з причин скорочення працівників у фінансовій сфері було скорочення кількості фінансових установ та їх структурних підрозділів (табл. 3).

Таблиця 3 - Динаміка кількості фінансових установ та їх структурних підрозділів в Україні у 2008-2013 рр.*

№	Показник	Роки						Зміна 2013/2008	
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	Абс.	%
1	Банківські установи	182	182	176	176	176	180	-2	-1,1
2	Структурні підрозділи банків	1308	1091	741	455	242	177	-1131	-86,5
3	Страхові компанії	469	450	456	442	414	407	-62	-13,2
4	Структурні підрозділи страховиків	2284	2781	2807	2664	2522	2332	48	2,1
5	Кредитні спілки	829	755	659	613	617	624	-205	-24,7
6	Ломбарди	314	373	426	456	473	479	165	52,5
7	Інші небанківські фінансові установи	404	430	439	468	537	603	199	49,3

* Складено та розраховано автором на основі даних: [3].

Адже за досліджуваний період істотно, на 86,5% скоротилася кількість балансових структурних підрозділів банківських установ і відбулося перетворення певної частини з них у безбалансові чи збереження останніх у статусі точок продажу. Таке перетворення філій банків дозволяло ліквідувати посади керівників філій та бухгалтерів, і таким чином, знижувати навантаження на фонд оплати праці структурного підрозділу.

Окрім того, за період 2008-2013 рр. спостерігається скорочення кількості банківських установ на 2 установи, а також відбувається введення тимчасових адміністраторів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб України у ряд банківських установ, що в свою чергу тільки підвищить тенденцію скорочення зайнятих у банківських установах. Так тільки у 2014 р. проблемними банками визнано більше десятка фінансових установ.

За досліджуваний період скоротилася також кількість страхових компаній (-13,2%) та кредитних спілок (-24,7%) що також пояснює суттєве скорочення штатного персоналу у цих сферах.

Оцінюючи зміни зайнятих у банківських установах України у посткризовий період (табл. 4) необхідно відмітити, що за досліджуваний період відмічається зростання кількості зайнятих у державних банківських установах з 40,5 тис. осіб у 2008 р. до 43,1 тис. осіб у 2013 р. Це є наслідком одержавлення п'яти банківських установ, що були у до кризовий період у статусі приватних: Укргазбанк, Київ та ін.

В той же час як у 2013 р. відмічається призупинення тенденції до скорочення зайнятих у державних банках, у приватних банківських установах фіксується скорочення зайнятих на 0,9% порівняно з попереднім 2012 р., причому констатується посилення негативних тенденцій. Порівнюючи динаміку скорочення структурних підрозділів банківських установ встановлено, що за 2008-2013 рр. як приватні, так і державні банки істотно скоротили свою філійну мережу: структурні підрозділи державних банків скоротилися на 87,3%, а приватних – на 86,1%. Фактично у 2013 р. один державний банк мав у середньому 8 балансових структурних підрозділів, а

приватний – близько 1-го.

Таблиця 4 - Динаміка кількості установ, їх структурних підрозділів та зайнятих у банківській сфері України за формою власності у 2008-2013 рр.*

№	Показники	Роки						Зміна 2013/2008	
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	Абс.	%
1	Всього зайнятих, тис. осіб, з них	279,8	240,6	219,7	221,2	218,9	217,3	-62,6	-22,4
2	Темп зміни, %	14,4	-14,0	-8,7	0,7	-1,0	-0,7	-	-
3	у державних банках	40,5	46,6	45,9	44,5	43,1	43,1	2,6	6,5
4	Темп зміни, %	2,3	15,1	-1,4	-3,2	-3,2	0,0	-	-
5	у приватних банках	239,4	194,0	173,8	176,7	175,8	174,2	-65,2	-27,2
6	Темп зміни, %	16,7	-19,0	-10,4	1,7	-0,5	-0,9	-	-
7	Всього банків, од. з них	182	182	176	176	176	180	-2,0	-1,1%
8	державних	2	5	5	5	5	7	5,0	250,0
9	приватних	180	177	171	171	171	173	-7,0	-3,9
10	Кількість філій КБ, од. з них	1308	1091	741	455	242	177	-1131,0	-86,5
11	державних банків	424	404	294	156	54	54	-370,0	-87,3
12	приватних банків	884	687	447	299	188	123	-761,0	-86,1
13	Кількість філій, що припадає на банківську установу, од.	7,2	6,0	4,2	2,6	1,4	1,0	-6,2	-86,3
14	Кількість філій, що припадає на державний банк, од.	212,0	80,8	58,8	31,2	10,8	7,7	-204,3	-96,4
15	Кількість філій, що припадає на приватний банк, од.	4,9	3,9	2,6	1,7	1,1	0,7	-4,2	-85,5

* Складено та розраховано автором на основі даних: [6].

Іншою вагомою галуззю, в якій у досліджуваному періоді зайнято близько 20% працівників фінансової сфери є страхова. Суттєва відмінність зайнятих у ній порівняно з банківською сферою полягає у тому, що окрім штатних працівників страхових підприємств у розширенні страхового поля, у залученні та обслуговуванні споживачів страхових послуг вагому роль відіграють страхові агенти та брокери. Саме кількість агентів, що не є штатними працівниками страхових компаній у останній передкризовий рік була співрозмірною кількості штатних працівників страхових компаній (табл. 5).

Таблиця 5 - Динаміка кількості та структури зайнятих на страховому ринку України у 2008-2013 рр.*

№	Показники	2008		2009		2010		2011		2012		2013		Зміна 2013/2008		
		Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	Темп, %	Част-ки, %
1	Кількість штатних працівників	39,9	100	33,6	100	33,2	100	30,8	100	31,3	100	29,8	100	-10,2	-25,4	-
2	Ризикові види	38,2	95,7	32,0	95,4	31,8	95,8	29,6	96,0	30,1	96,3	28,7	96,3	-9,5	-25,0	0,6
3	Життя	1,7	4,3	1,6	4,6	1,4	4,2	1,2	4,0	1,2	3,7	1,1	3,7	-0,6	-35,9	-0,6
4	Кількість агентів-юридичних осіб	7,1	100	7,4	100	7,1	100	7,8	100	8,7	100	8,0	100	0,9	13,4	-
5	Ризикові види	6,7	94,1	7,0	94,4	6,7	93,2	7,5	95,6	8,1	93,4	7,4	92,5	0,8	11,5	-1,6
6	Життя	0,4	5,9	0,4	5,6	0,5	6,8	0,3	4,4	0,6	6,6	0,6	7,5	0,2	43,4	1,6
7	Кількість агентів-фізичних осіб	28,4	100	20,8	100	27,5	100	30,5	100	28,4	100	18,7	100	-9,7	-34,1	-
8	Ризикові види	24,3	85,3	16,4	78,9	23,6	85,9	26,7	87,6	24,4	86,1	15,0	80,1	-9,2	-38,1	-5,2
9	Життя	4,2	14,7	4,4	21,1	3,9	14,1	3,8	12,4	3,9	13,9	3,7	19,9	-0,5	-11,0	5,2
10	Всього залучено осіб	75,4	100	61,7	100	67,8	100	69,1	100	68,3	100	56,5	100	-18,9	-25,1	-
11	Ризикові види	69,1	91,6	55,4	89,7	62,0	91,3	63,8	92,2	62,7	91,7	51,1	90,4	-18,0	-26,1	-1,2
12	Життя	6,3	8,4	6,3	10,3	5,8	8,5	5,4	7,8	5,7	8,3	5,4	9,6	-0,9	-14,1	1,2

* Складено та розраховано автором за: [7].

Негативний вплив фінансової кризи відобразився і на структурі зайнятих на страховому ринку. За галузями страхування найбільше скорочення працівників відбулося у страхових компаніях ризикового сегменту, які покинуло 9,5 тис. осіб. У страховиків зі страхування життя аналогічний показник скоротився на 0,6 тис. осіб., однак воно складало 35,9% усіх працівників, що були зайняті у 2008 р. У структурі зайнятих штатних працівників спостерігається чітка тенденція частки працівників ризикового сегменту, що за досліджуваний період зросли з 95,7% у 2008 р. до 96,3% у 2013 р. Частка штатних працівників лайфхових страховиків за аналогічний період відповідно скоротилася на 0,6%.

Як було зазначено вище, у системі продажу страхових послуг вагому роль відіграє широко розгалужена агентська мережа. Агентами страхових компаній можуть виступати юридичні особи та фізичні особи (громадяни та приватні підприємці). Оцінюючи динаміку зміни кількості агентів-юридичних осіб спостерігається зростання їх кількості у сегменті страхування життя, що пояснюється активним розширенням страхового поля внаслідок розгляду сегменту як альтернативу діючій системі пенсійного страхування, що не здатне забезпечити достойне життя пенсіонерів. Так, за досліджуваний період кількість агентів-юросіб сегменту страхування життя зросла на 0,2 тис. осіб і темп росту

склав 75%, частка у сукупній кількості агентів-юросіб зросла з 5,9% у 2008 р. до 7,5%. Серед тих юросіб, що здійснюють агентську діяльність у ризиковому сегменті спостерігається два періоди в яких фіксується їх скорочення – у 2010 р., коли кількість скоротилася з 7,0 тис. осіб до 6,7 тис. осіб і було результатом впровадження Податкової реформи та ініціацією переведення страховиків на загальну систему оподаткування та 2013 р., коли їх кількість скоротилася з 8,1 тис. осіб у 2012 р. до 7,4 тис. осіб.

На думку автора, найбільш важливу роль у реалізації страхових продуктів відіграють агенти-фізичні особи. Частина з них займається посередницькою діяльністю поряд з основною діяльністю і не оформлюється приватним підприємцем, інша ж з них, яка сформувала широку клієнтську мережу чи виключним видом діяльності є посередницька діяльність у сфері страхування – оформляються приватними підприємцями, в основному, на спрощеній системі оподаткування. Більшість агентів-фізичних осіб відносяться до III групи і сплачують 5% від отриманих сукупних доходів.

Кількість агентів-фізичних осіб за досліджуваний період скоротилася на 34,1% - з 28,4 тис. осіб у 2008 р. до 18,7 тис. осіб у 2013р. В найбільшій мірі скоротилися агенти в ризиковому сегменті – зменшення склало 9,2 тис. осіб, таким чином у 2013 р. агентів-фізичних осіб було на 38,1% менше, ніж у 2008 р. Таким чином у досліджуваному періоді частка агентів-фізичних осіб у ризиковому сегменті скоротилася з 85,1% у 2008 р. до 80,1%, таким чином кожен п'ятий агент здійснює діяльність з реалізації лайфхових страхових продуктів і є свідченням позитивних очікувань щодо розширення попиту на послуги довгострокового страхування.

Причиною різкої зміни кількості страхових агентів є не тільки економічні проблеми національного страхового ринку та економіки в цілому, але й також наслідком недосконалості ведення обліку, постійні зміни в оподатковуваних таких осіб та потенційних вимог законодавства щодо необхідності змін у нормативній базі їх діяльності (введення атестації, реєстрів агентів та мультиагентів).

Відповідно до інформації 2013 року, на ТОП-5 страховиків України припадає 24,8 тис. штатних співробітників (83% усієї кількості) і 13 220 агентів-фізичних осіб (70%). При цьому, у ТОП-5 компаній працевлаштовані 12,2 (41%) співробітників і 2,6 (14%) агентів.

Згідно даних 387 СК, що надали звітність Нацкомфінпослуг у 2013 р. в 144 компаніях кількість штатних співробітників не перевищує 5 чоловік - загальна кількість працівників у цих компаніях становить 398 чоловік, в їх роботі задіяно 80 агентів-фізичних осіб і 34 агента-юридичної особи.

На основі наведеної вище інформації можна зробити

ЗАЙНЯТИСТЬ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ У ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

© 2015

Р.Й. Бачо, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри «Економіка»
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Берегово (Україна)

Анотація: Наслідки фінансово-економічної кризи є невтішними для багатьох сфер національної економіки України. Не є винятком і ринок фінансових послуг, активи якого за цей час суттєво скоротилися, а зайнятість у страховій та банківській сфері скоротилися майже на чверть. В тексті статті констатується суттєве скорочення кількості банківських та небанківських фінансових установ та їх структурних підрозділів у регіонах України, що негативно вплинуло на кількість зайнятих у цих сферах і прогнозується подальша оптимізація штатного персоналу фінансових установ, а також скорочення агентської мережі страховиків внаслідок прийняття законодавчих змін щодо обов'язкової реєстрації таких осіб у Державному реєстрі агентів. Водночас, позитивним моментом вважається можливість здійснення такими особами мультиагентської діяльності.

Ключові слова: ринок фінансових послуг, криза, зайнятість, страховики, комерційні банки, кредитні спілки, ломбарди.

висновок, що на страховому ринку до надання страхових послуг у 2013 р. залучено 56,5 тис. осіб, що вказує на вагому роль цієї сфери у забезпеченні працею населення держави.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В цілому, у посткризовий період спостерігається суттєве скорочення кількості банківських та небанківських фінансових установ та їх структурних підрозділів у регіонах України, що негативно вплинуло на кількість зайнятих у цих сферах і прогнозується подальша оптимізація штатного персоналу фінансових установ, а також скорочення агентської мережі страховиків внаслідок прийняття законодавчих змін щодо обов'язкової реєстрації таких осіб у Державному реєстрі агентів. Водночас, позитивним моментом вважається можливість здійснення такими особами мультиагентської діяльності. Подальші дослідження повинні направлятися на розробці математичної моделі оцінки впливу основних параметрів росту ринку фінансових послуг на зайнятість у ній.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Машіко К. С. Формування та розвиток кадрового потенціалу банківського сектору регіону [Текст] : автореферат... канд. екон. наук, спец.: 08.00.07 - демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика / К. С. Машіко. — Хмельницький : Хмельницький нац. ун-т, 2014. — 20 с.
2. Мороз М.М. Розвиток персоналу в банківській системі та його формування // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: Зб. тез доп. II Міжнародної науково-практичної конференції (31 травня – 1 червня 2007 р.) / Українська академія банківської справи Національного банку України. – Суми, 2007. – С. 48–49.
3. Національна комісія, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/oglyad-rinkiv.html>.
4. Паладій М.В. Ефективність мотивації праці банківського персоналу: Автореф. дис... канд. екон. наук: спец. 08.09.01 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика». – К., 1999. – 19 с.
5. Праця України у 2013 році: стат. збірник. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/rp/pres-reliz/arh_pr2012.html.
6. Статистичний бюлетень (електронне видання) Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=71195.
7. Численність штатного персоналу в страхових компаніях України за 2008-2013 гг. сократилась на 25% до 30 тыс. человек. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/news/14/05/29/30984>.

EMPLOYMENT IN THE FINANCIAL SERVICES MARKET OF UKRAINE IN THE POST-CRISIS PERIOD

© 2015

R.J. Bach, candidate of economical science, associated professor, head of «Economic» department
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian Institute, Beregovo (Ukraine)

Abstract. The consequences of the financial and economic crisis are deplorable in many spheres of the national economy of Ukraine. No exception is the financial services market, the assets of which during this time significantly reduced, while employment in the insurance and banking sector reduced by almost a quarter. The text of the article states a significant reduction in the number of bank and non-banking financial institutions and their structural units in the regions of Ukraine, which adversely affected the number of employees in these spheres and in the future, further optimization of financial institutions' staff is forecasted, as well as reduction of insurers' agency network is forecasted due to legislative changes regarding compulsory registration of such persons in the State Register of agents. At the same time, as a positive aspect is considered the possibility of multiagency activity of such persons.

Keywords: financial services market, crisis, employment, insurers, commercial banks, credit unions, pawnshops.

УДК 332.145:338.23:304.44

РАЗВИТИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СОЦИАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

© 2015

В.И. Бойко, кандидат экономических наук, доцент кафедры менеджмента,
Национальная академия руководящих кадров культуры и искусств, Киев (Украина)

Аннотация. На сегодняшний день возникла фактически новая цивилизация, наиболее ярким проявлением которой стали новые информационные технологии. И так, везде в Европе и в мире возникают межнациональные структуры и сети в области культуры. Это большой шанс и огромная задача для публичных библиотек, школ и учреждений культуры, которые должны ответить на этот культурный вызов, взяв на себя роль, которая разъясняет, то есть интерпретирующего посредника. В этом им поможет Интернет, который сегодня уже не ограничивается письменным языком или языками, но может использовать самые разнообразные визуальные образы, музыку, танцы, а также устные традиции. На этой основе возникли новые формы потребления услуг в сфере культуры, способов их представления. С неизбежностью сказались информационные технологии на творческой деятельности, на организации деятельности в сфере культуры и управлении ею.

Ключевые слова: информационные технологии, Интернет, электронная коммуникация, сайт, культурная сфера, электронные и цифровые технологии, культурно-информационные центры, мультимедиа.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Оснащення бібліотек і шкіл комп'ютерами та підготовка викладачів коштували та коштують грошей. Раніше їх не було, і ці витрати не були заплановані. У такій же ситуації, до речі, знаходилися і європейські уряди. Ще кілька десятиліть тому у кожного з них не було власного сайту в Інтернеті з посиланнями на суміжні установи і теми. Сьогодні ж вони є у всіх, тому що це просто необхідно. Їм усім довелося переглянути свої пріоритети та статті витрат, щоб не відстати від життя та брати участь в політичному, економічному і настільки важливому культурному діалозі в сучасному світі.

Електронна комунікація також дає можливість встановлення партнерських відносин в міжрегіональному та міжнародному масштабах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Мова йде про нові ресурси регіонального розвитку культурної сфери, що надають інформаційні технології. Головний ресурс у сфері культури - спільність інтересів, їх активізація, актуалізація та мобілізація. І сучасні інформаційні технології - в першу чергу Інтернет - дають небачені раніше можливості залучення й консолідації коштів, ресурсів і фахівців. Так, молодий пітерський музикант написав рок-оперу за романом "Мертва зона" С. Кінга. Лібрето опери правив ... сам С. Кінг, що стало можливим тільки завдяки електронній пошті [1].

Час, коли сучасні інформаційні технології (комп'ютери, Інтернет, електронна пошта, CD, DVD) сприймалися працівниками культури як якась екзотика, дорогі, а то й недоступні іграшки, минув дуже швидко. Ще в середині 1990-х рр. серед керівництва сфери культури були менеджери, які міркували за схемою: "Я не вмію поводитися з комп'ютером, але мені це й не потрібно в моєму музеї, моїй бібліотеці, моєму архіві, моє-

му театрі, моїй концертній організації, моїй школі, моєму університеті, тому що наша система працює чудово. Ми завжди заповнювали наші картотеки та інвентарні описи від руки, листи писали на машинці. Комп'ютери дорогі, їх обслуговування та оновлення теж коштують чималих грошей. Програма навчання теж дуже дорога. Крім того, комп'ютери будуть тяжіти над нами, але ж набагато важливіше художній рівень нашої роботи: треба все читати, бачити і чути в оригіналі, а не в репродукціях. Діти перестануть читати, а будуть тільки шукати в Інтернеті не потрібні і навіть небезпечні ігри, знаходять там небажані або аморальні програми. Люди перестануть відвідувати музеї, щоб помилуватись чудовими фарбами І.Левітана. Вони більше не стануть ходити в концертний зал, щоб послухати І. Чайковського, де його грають люди для людей. Так мистецтво може втратити свою соціальну функцію. Люди будуть страждати від самотності - в усякому разі, в багатих країнах, де вони можуть дозволити собі користування цими новими засобами. Це загрожує всьому суспільству. І навіть у такому суспільстві виникне два класи людей. У багатих будуть всі можливості отримувати інформацію, а в бідних - ні. Це розколе наше суспільство" [2].

Формулювання цілей статті. Сьогодні ніхто не стане заперечувати, що нові технології - це зручний інструмент, який полегшує роботу, спрощує та здешевлює комунікацію, стимулює створення мереж і обмін інформацією.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Електронні та цифрові технології забезпечили можливості синтезу на одному носії та в єдиній технології практично всіх традиційних видів інформації: тексту, фото-і відео-зображення, кольору, звуку, анімації. Це відкрило нові можливості зберігання артефактів, трансляції і тиражування інформації: текстової - художньої, спеціальної, наукової, технічної, довідкової, управлінської тощо; ілюстративної - фотографій, репродукцій,